

**Najwyższa Izba Kontroli
Departament Komunikacji
i Systemów Transportowych**

Warszawa, dnia 22 września 2009 r.

Zarząd

PKP Energetyka SA

P/09/059
KKT-410-02-02/2009

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (t.j. Dz.U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.), zwanej dalej ustawą o NIK, Najwyższa Izba Kontroli – Departament Komunikacji i Systemów Transportowych skontrolowała działalność PKP Energetyka SA, zwaną dalej Spółką, w zakresie pozyskiwania, wykorzystania, gromadzenia i wydatkowania środków finansowych oraz gospodarowania majątkiem. Kontrolą objęto okres od 1 stycznia 2007 r. do końca I półrocza 2009 roku.

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli podpisanym w dniu 21 sierpnia 2009 r., Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 60 ust. 1 ustawy o NIK, przekazuje Zarządowi Spółki niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia kontrolowaną działalność, mimo stwierdzonych nieprawidłowości. Przyczyny występowania tych nieprawidłowości oraz ich negatywne skutki, zwłaszcza w wymiarze finansowym, były w głównej mierze niezależne od decyzji podejmowanych przez Zarząd.

Formułując powyższą ocenę, NIK uwzględniła prawidłową realizację zadań Spółki pod względem:

- 1) sukcesywnego rozszerzania asortymentów sprzedaży (w tym dla kontrahentów spoza Grupy PKP) oraz wzrostu przychodów z tego tytułu (przychody ze sprzedaży wynosiły odpowiednio: 1.578.736,4 tys. zł w 2006 r., 2.069.949,3 tys. zł w 2007 r., 2.256.840,5 tys. zł w 2008 r. i 1.206 419,6 tys. zł w I półroczu 2009 r.). Przyczyną tego wzrostu było przede wszystkim rozpoczęcie od 2007 r. realizacji dla PKP PLK SA wieloletnich kontraktów budowlanych, związanych z modernizacją infrastruktury kolejowej. W rezultacie, zyski ze sprzedaży w kolejnych latach przekraczały planowane wielkości i wyniosły łącznie ponad 180 mln zł. O korzystnej sytuacji finansowej Spółki w latach 2007 – 2008 świadczą również inne wskaźniki ekonomiczne, w tym m.in. rotacja aktywów obrotowych, produktywność majątku, pokrycie majątku kapitałem własnym, obrót zapasami i cykl inkasa należności, a także fakt, że w okresie objętym kontrolą nakłady na działalność inwestycyjną pochodziły wyłącznie ze środków własnych. Na ten cel Spółka przeznaczyła łącznie ponad 245,7 mln zł;
- 2) skuteczności egzekwowania zaległych należności, w tym wobec podmiotów z Grupy PKP. Największe kwotowo przeterminowane należności, które zagrażały płynności finansowej Spółki, występowały w 2006 r. i dotyczyły PKP PLK SA (162.037,2 tys. zł) oraz PKP Przewozy Regionalne Sp. z o.o. (89.393,1 tys. zł). W wyniku skutecznej windykacji, do końca 2007 r. zostały one spłacone, a regulowanie bieżących zobowiązań wobec Spółki przez te podmioty ulegało w kolejnych okresach znacznej poprawie. Z tytułu nieterminowego regulowania przez kontrahentów należności (w latach 2006 – koniec maja 2009 r.), Spółka naliczyła odsetki w łącznej kwocie 27.129,9 tys. zł (w tym podmiotom z Grupy PKP – w kwocie 25.544,6 tys. zł). Łącznie z odsetkami z lat poprzednich, wyegzekwowano w tym czasie 33.744,3 tys. zł (w tym od podmiotów z Grupy PKP – 31.820,1 tys. zł). Z ogólnej kwoty wyegzekwowanych odsetek, aż 31.036,1 tys. zł (92%) pochodziło od PKP PLK S.A. oraz PKP Przewozy Regionalne Sp. z o.o. Należy przy tym podkreślić, że na skutek opóźnień w regulowaniu zobowiązań przez dłużników Spółki, w analogicznym okresie poniosła ona również koszty z tytułu nieterminowego regulowania własnych zobowiązań. Z tego tytułu Spółka zapłaciła odsetki w łącznej kwocie 17.208,1 tys. zł, z czego 15.866 tys. zł (tj. 92,2%) podmiotom spoza Grupy PKP;

- 3) stałego zmniejszenia kosztów operacyjnych (sprzedaży), dotyczących dystrybucji energii elektrycznej, obrotu energią elektryczną oraz robót przy urządzeniach sieci trakcyjnej. Ponadto, wobec kryzysu gospodarczego, podjęto decyzje skutkujące w 2009 r. zmniejszeniem wydatków na wynagrodzenia (o 19.774 tys. zł). Łączne oszczędności z powyższych tytułów wyniosły w okresie objętym kontrolą ok. 282 mln zł. Należy przy tym podkreślić, że redukcja kosztów (związanych zwłaszcza z zakupem energii oraz działalnością dystrybucyjną) umożliwiła Spółce utrzymanie konkurencyjności jej ofert na rynku energii elektrycznej;
- 4) rzetelności i celowości udzielania zamówień na usługi zewnętrzne. Z ogólnej kwoty 2.953,4 tys. zł, wydatkowanej w okresie objętym kontrolą na usługi doradcze, 1.057,3 tys. zł stanowiło wynagrodzenie podmiotów świadczących bieżącą pomoc prawną, niezbędną do prowadzenia podstawowej działalności gospodarczej Spółki. Pozostała kwota dotyczyła głównie konieczności zamawiania usług doradczych, wynikających z powszechnie obowiązujących przepisów (np. operaty szacunkowe, badania i pomiary czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy) oraz usług wymagających specjalistycznej wiedzy (np. w zakresie prawa energetycznego, podatkowego, przyłączania nowych odbiorców energii elektrycznej, przydatności rozwiązań technicznych);
- 5) rzetelności oraz zgodności z obowiązującymi przepisami pozyskiwania przychodów z tytułu sprzedaży zbędnych składników majątkowych. Plan sprzedaży nieprzydatnych Spółce składników majątkowych został sporządzony na podstawie wyników przeprowadzonej inwentaryzacji (zgodnie z art. 26, ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości – t.j. Dz.U. z 2002 r. Nr 76, poz. 694 ze zm.). Sprzedaży tych składników dokonywano w drodze przetargu nieograniczonego lub licytacji publicznej. W latach 2007 – 2008 ze sprzedaży tych składników w uzyskano łącznie 1.289,4 tys. zł;
- 6) rzetelności oraz sprawności funkcjonowania audytu i kontroli wewnętrznej. Zgodnie z planami na lata 2007 – 2008, badania audytowe zostały przeprowadzone we wszystkich zakładach Spółki. Ujawnione w toku tych badań nieprawidłowości, głównie w zakresie gospodarki materiałowej i paliwami płynnymi, stanowiły podstawę do formułowania stosownych zaleceń w celu usunięcia tych nieprawidłowości. Ustalono, że procedury obowiązujące w Spółce, zapewniały rzetelny nadzór nad sprawnym wdrażaniem zaleceń pokontrolnych. Ponadto, przed przystąpieniem do kolejnego

audytu, obligatoryjnie zapoznawano się z wynikami poprzedniego audytu oraz pisemną informacją z wykonania zaleceń pokontrolnych;

- 7) sukcesywnego obniżania poziomu straty finansowej, liczonej narastająco, która powstała w początkowym okresie działalności Spółki, tj. w latach 2001 – 2004, z tytułu odpisania w ciężar wyniku finansowego 2001 r. i corocznej aktualizacji w kolejnych latach obrotowych skutków wyceny przyszłych zobowiązań Spółki wobec jej pracowników (62.400 tys. zł), a także umorzenia przysługujących Spółce należności od PKP Przewozy Regionalne Sp. z o.o. w kwocie 63.321,5 tys. zł (w związku z ugodą restrukturyzacyjną z dnia 29 marca 2004 r., zawartą na podstawie przepisów ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe” - Dz.U. Nr 84, poz. 948 ze zm.). Na koniec 2005 r. strata z wymienionych tytułów wynosiła 94.469,5 tys. zł, natomiast pod koniec I półrocza 2009 r. – już tylko 29.525,7 tys. zł. Strata ta była sukcesywnie pokrywana z zysków netto Spółki, które w okresie objętym kontrolą wyniosły łącznie 48.133,1 tys. zł;
- 8) wdrożenia strategii zarządzania portfelem zabezpieczeń wpływów w EUR z tytułu realizowanych kontraktów, dotyczących modernizacji linii kolejowej E-65 (Projekt Nr 2005/PL/16/C/PT/001 „Modernizacja linii kolejowej E-65, odcinek Warszawa–Gdynia, etap II w Polsce” - umowa wykonawcza z dnia 9 stycznia 2009 r.). Z winy inwestora, tj. PKP PLK SA (błędy w dokumentacji projektowej oraz brak części pozwoleń na budowę) zostało jednak wstrzymane wykonawstwo niektórych prac. Uniemożliwiło to planową realizację robót w I półroczu 2009 r. i uzyskanie z tego tytułu wpływów EUR, a w rezultacie - sprzedaż bankom tejże waluty w ustalonych okresach zapadalności (w ramach struktur opcyjnych). W tej sytuacji, Zarząd Spółki podjął działania zaradcze polegające głównie na przesuwaniu terminów realizacji części transakcji (tzw. rolowanie opcji). W konsekwencji, do końca I półrocza 2009 r. Spółka nie poniosła strat z omawianego tytułu.

Jednocześnie NIK wskazuje na stwierdzone nieprawidłowości, które miały negatywny wpływ na kontrolowaną działalność Spółki. Dotyczyły one:

- 1) struktur opcyjnych i ich negatywnego wpływu na wynik finansowy netto w 2008 r., mimo ich celowości, niespekulacyjnego charakteru oraz ówczesnych uwarunkowań zewnętrznych. Na stratę netto w tym roku w wysokości 13.165,2 tys. zł - przy

osiągniętym zysku na sprzedaży i zysku na działalności operacyjnej (odpowiednio w wysokości: 58.167,7 tys. zł i 35.765,5 tys. zł) wpłynęła niekorzystna wycena instrumentów pochodnych, zabezpieczających rentowność długoterminowych kontraktów budowlanych. W badanym okresie Spółka uczestniczyła bowiem w realizacji dla PKP PLK SA pięciu takich kontraktów (o łącznej wartości 162,6 tys. EUR) z udziałem środków pomocowych UE i rozliczanych w EUR. W celu zapewnienia uzyskania zakładanej rentowności oraz utrzymania wpływów po kursie EUR przyjętym do kalkulacji oferty, z powodu spadku kursu EUR, w latach 2007 – 2008 Spółka zawarła struktury opcyjne. W rezultacie tych transakcji, Spółka została zobowiązana do sprzedaży w latach 2009 – 2010 określonej ilości omawianej waluty w wyznaczonych transakcją terminach (skorelowanych z planowanymi przychodami z tytułu realizacji kontraktów), po kursach wymiany w przedziale od 3,8 do 3,96 PLN/EUR. Znaczny wzrost kursu EUR (do poziomu 4,1724 PLN/EUR na koniec roku 2008) oznaczał jednak, że wartość tych transakcji po kursie opcyjnym była o 81.113,3 tys. zł mniejsza od wyceny według aktualnego kursu tej waluty. Ujemna z tego powodu różnica miała bezpośredni wpływ na zmniejszenie bilansowego wyniku finansowego Spółki w 2008 r.;

- 2) braku wystąpienia do PKP PLK SA z roszczeniem finansowym z tytułu niewywiązania się tej spółki (jako inwestora) z umownego obowiązku dostarczenia kompletnego projektu budowlanego wraz z pozwoleniami na budowę linii kolejowej E – 65 w obrębie LCS w Tczewie. W ocenie NIK, samo wystąpienie o przedłużenie terminu realizacji całości kontraktu (o osiem miesięcy) jest niewystarczające, ponieważ z powodu niezawinionych przestojów, Spółka nie osiągnie planowanych na 2009 r. przychodów (w wysokości ok. 12 mln EUR);
- 3) niepodjęcia skutecznych działań zmierzających do uzgodnienia z PKP PLK SA nowych zasad dzierżawy zmodernizowanego układu przesyłowo – rozdzielczego oraz stosowanych procedur likwidacyjnych w przypadku nieumorzonych środków trwałych Spółki, należących do tego układu. Problem ten wynika z faktu, że Spółka - po przejściu w użytkowanie nowych środków trwałych - wносиła z tego tytułu umowne opłaty dzierżawne na rzecz PKP PLK SA, które pokrywały 101% amortyzacji. Niezależnie od tego, Spółka - jako przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się dystrybucją energii - jest zobowiązana (na podstawie art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne - t.j. Dz.U. z 2006 r. Nr 89, poz. 625 ze zm.) do

utrzymywania zdolności tego majątku do możliwości zaopatrzenia w energię w sposób ciągły i niezawodny, przy zachowaniu obowiązujących wymagań jakościowych. Oznacza to, iż Spółka może być również zmuszona do ponoszenia wydatków – oprócz opłat dzierżawnych - na odtworzenie majątku sieciowego (w przypadku, gdy tego zadania nie realizuje PKP PLK SA). Ustalono, że już w 2007 r. Zarząd uznał, iż w celu wyeliminowania takiego zagrożenia należy przyjąć procedurę przyłączania do sieci instalacji PKP PLK S.A. poprzez tzw. opłatę przyłączeniową (zgodnie z art. 7 ustawy Prawo energetyczne). Pomimo podjęcia rozmów w tej sprawie z Zarządem PKP PLK SA, do czasu zakończenia kontroli nie doprowadziły one do stosownego porozumienia.

Ustalono ponadto, iż - w związku z wynikami robót modernizacyjnych - ulegały likwidacji nieumorzone środki trwałe układu przesyłowo – rozdzielczego, należące do Spółki. Wartość nieumorzonych w całości środków trwałych obciążała pozostałe koszty operacyjne Spółki (704 tys. zł w okresie objętym kontrolą), a skala tego zjawiska będzie wzrastać wraz z postępem modernizacji sieci. Skutkuje to zwiększeniem kosztów dystrybucji, co może się przyczynić do podwyższenia taryf dla końcowych odbiorców energii, w tym również PKP PLK SA. Działania podjęte przez Zarząd Spółki w celu zmiany powyższych procedur likwidacyjnych również nie przyniosły - do czasu zakończenia kontroli NIK - pożądaných efektów.

Przedstawiając Zarządowi powyższe oceny i uwagi Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

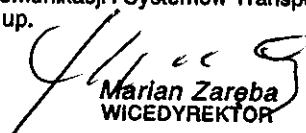
- 1) dostosowywanie działań mających na celu minimalizację kosztów wynikających z zawartych transakcji zabezpieczających ryzyko walutowe do zmieniającej się sytuacji na rynku walutowym;
- 2) rozważenie zasadności wystąpienia wobec PKP PKL SA z roszczeniem finansowym w związku z niezawinionym przez Spółkę wstrzymaniem części robót przy modernizacji linii kolejowej E-65 w obrębie LCS w Tczewie;
- 3) podjęcie stosownych działań w celu zawarcia porozumienia z PKP PKL SA w sprawie przyjęcia nowych zasad współpracy w zakresie dzierżawy zmodernizowanego układu przesyłowo – rozdzielczego oraz stosowanych procedur likwidacji nieumorzonych środków trwałych tego układu.

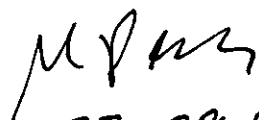
Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, zwraca się do Zarządu Spółki o przedstawienie, w terminie 30 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków oraz o podjętych działaniach na rzecz realizacji wniosków lub przyczynach niepodjęcia takich działań.

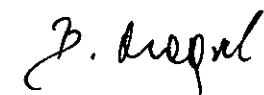
Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od dnia otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Zarządowi Spółki prawo zgłoszenia na piśmie do Dyrektora Departamentu Komunikacji i Systemów Transportowych NIK, umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.

DYREKTOR DEPARTAMENTU
Komunikacji i Systemów Transportowych
z up.

Marian Zaręba
WICEDYREKTOR

23.09.2022

23.09.2022